

DOI: 10.34015/2523-4552.2026.1.19

УДК 344.13

Храмцов О. М.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових
дисциплін Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
e-mail: akhramtsov@karazin.ua
ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ОБРАЗИ ТА ПОГРОЗИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЮ

Розв'язана війна росії проти України загострила проблему правового забезпечення прав та інтересів військовослужбовців. Це торкнулося і кримінально-правового забезпечення. В кримінальне законодавство була внесена низка змін та доповнень. В тому числі під кримінально-правову охорону були взяті професійні честь та гідність і психічна недоторканість військовослужбовців. Статтею 435-1 були криміналізовані образа та погроза військовослужбовцям та їх близьким. Одразу серед науковців і практичних працівників почалася дискусія по низці питань. В тому числі і проблемі криміналізації образи військовослужбовців.

В статті розглядається важлива підстава криміналізації таких суспільно небезпечних дій, якою є міжнародно-правова необхідність та припустимість такої декриміналізації. На підставі дослідження кримінального законодавства розвинутих країн світу робиться висновок про відповідність цій підставі криміналізації вказаного суспільно небезпечного діяння. Разом з тим наголошується, що в такому виді норма існує лише в Україні і необхідні зміни, які будуть відповідати і системі національного кримінального законодавства і світовій практиці протидії таким суспільно небезпечним діянням.

Автором пропонується два шляхи вирішення цієї проблеми. Наводяться аргументи на користь кожної з позицій. Законодавець може обрати кожен з цих шляхів. В статті пропонуються авторські редакції статей 435-1 та ст. 129 КК України. Запропонований також зміст статті про образу як честі та гідності взагалі так і професійної честі та гідності військовослужбовців. Такі зміни лише підвищать ефективність застосування кримінально-правової норми, яка захищає професійні честь та гідність військовослужбовців та їх психічну недоторканість.

Ключові слова: криміналізація; військове кримінальне правопорушення; суб'єкт кримінального правопорушення; професійні честь та гідність; образа; погроза; насильство; військовослужбовець.

Постановка проблеми. Військова агресія РФ проти України призвела до зміни підходів до кількісного і особливо якісного комплектування Збройних Сил України. Також актуальною стала потреба кримінально-правового забезпечення охорони прав та інтересів військовослужбовців. Поряд з життям та здоров'ям виникла необхідність захисту професійних честі та гідності та психічної недоторканості військовослужбовців. Така ситуація призвела до появи нової кримінально-правової норми, яка встановлює кримінальну відповідальність за образу чи погрозу військовослужбовцям та їх близьким.

З появою даної норми виникла дискусія серед науковців і практичних працівників з наступних питань: 1) доречності криміналізації образи; 2) невизначеності змісту самої образи в законодавстві про кримінальну відповідальність; 3) помилковості розміщення даної норми в розділі «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби»; 4) визначення в самій нормі конкретної країни агресора, тощо.

Важливою умовою (підставою) криміналізації суспільно небезпечних діянь є міжнародно-правова необхідність і припустимість криміналізації. Саме ця підстава потребує дослідження з використанням методу порівняльного правознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання криміналізації суспільно-небезпечних діянь, які посягають на честь та гідність, психічну недоторканість особи в тому числі і на професійні були предметом дослідження таких науковців,

як Андрушко А. В.; Бондаренко О. С.; Гришук О. В.; Гришук В. К. Левицький М. О.; Маковій В. П.; Мельник М. І., Орлов Ю. В.; Серьогін С. М.; Сорокіна Н. Г. Хавронюк М. І.; Харитонов С. О.; Шеїн Д. С., Шурак С. П. та інші. Разом з тим, саме підставам криміналізації цих суспільно небезпечних діянь не приділялося достатньої уваги.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в дослідженні міжнародно-правової необхідності і припустимості криміналізації посягання професійну на честь та гідність військовослужбовця та його близьких та їх психічну недоторканість і надання авторських рекомендацій щодо вдосконалення законодавства про кримінальну відповідальність в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна протиправність правопорушення на пряму пов'язана з процесами криміналізації та декриміналізації суспільно небезпечних діянь. Кримінально-правова заборона певної поведінки не є постійною і незмінною. Як відомо, загальною підставою криміналізації чи декриміналізації виступає переоцінка ступеню суспільної небезпечності діяння. Окрім цього, криміналізація і декриміналізація можуть бути обумовлені специфічними причинами, що існують у певний період існування держави.

До основних причин криміналізації суспільно небезпечних діянь можна віднести наступні: впевненість суспільства в неефективності протидії іншими (не кримінально-правовими) засобами певним діянням; принципова зміна характеру суспільних відносин, які знаходяться під кримінально-правовою охороною; зміна в державі уявлення про сус-

пільну небезпечність діянь; зміна в суспільстві моральної оцінки певного діяння; виконання державою міжнародно-правових обов'язків. Ці причин впливають і на процеси декриміналізації суспільно небезпечних діянь.

Встановлення кримінальної відповідальності – це завжди обмеження прав і свобод людини. Тому такий процес повинен мати належне наукове забезпечення. Саме кримінально-правова наука визначає і обґрунтовує межі таких обмежень. Такі обґрунтування необхідні як для законодавця, так і для суспільства в цілому.

Цілу низку принципів положень, які обґрунтовують криміналізацію суспільно небезпечних діянь сформулював Чезаре Беккарія в своїй роботі «Про злочини і кари». Він зазначав, що кримінальний закон повинен нести користь суспільству і відображати не свавілля законодавця, а об'єктивну потребу. Єдиним виміром злочинів повинна бути така шкода, яку вони заподіюють нації [1, с. 67].

В подальшому були визначені основні фактори криміналізації та декриміналізації суспільно небезпечних діянь. Їх ще називають факторами, підставами, принципами криміналізації. Сучасні дослідники даної проблеми нараховують їх близько двадцяти. Ми вважаємо за доцільне визначити їх як принципи криміналізації (декриміналізації). Умовно їх можна поділити на три самостійні групи:

- системно-правові;
- соціальні;
- соціально-психологічні.

Одним з системно-правових принципів є принцип міжнародно-

правової необхідності та припустимості криміналізації. Розглянемо відповідність йому криміналізації в Україні образи честі та гідності, погрози вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї.

Україна стала повноправним членом світової спільноти і у відповідності з положеннями Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Європейської конвенції про захист прав людини та її основних свобод кожна людина має право на захист від незаконних посягань на честь та гідність особи. Це з одного боку, а з іншого нам слід проаналізувати кримінальне законодавство розвинутих країн Європи в інших країн на предмет подібної криміналізації такого суспільно небезпечного діяння. Зробимо це окремо для образи військовослужбовця та його близьких і погрози таким особам.

Кримінальне законодавство Австрії містить в собі дві самостійні норми, які передбачають відповідальність за образу. Параграф 115 містить загальну норму, що встановлює кримінальну відповідальність за публічну образу іншої людини, насмішки над нею, мордування та погрозу мордування. Як видно, в цій нормі образа і погроза об'єднані в одне суспільно небезпечне діяння, що є схожим в основних рисах зі ст. 435-1 КК України. В свою чергу, параграф 116 даного закону містить спеціальну норму про покарання за публічну образу конституційного представ-

ницького органу, федеральних Збройних Сил або адміністративних органів [2].

Кримінальний кодекс Республіки Болгарія в статті 375 встановлює відповідальність за наклеп або образу одним військовослужбовцем іншого. Частина 2 даної статті карає за такі дії з боку підлеглого до свого військового начальника [3, с. 105].

Законодавство про кримінальну відповідальність Голландії містить в собі цілий розділ з назвою «Фізична образа». В себе він включає, в першу чергу, норми про покарання за різні види фізичного насильства. До фізичної образи відносяться навіть тяжкі тілесні ушкодження і спричинення смерті іншої особи [4]. Вважаємо, що таке визначення фізичної образи підтверджує нашу думку, про те, що остання є саме проявом кримінального фізичного або психічного насильства поряд з погрозами.

Параграф 121 Кримінального кодексу Данії визначає покарання за напад на представників держави, який характеризується образами (інформаційними та фізичними), лайкою або іншими словами, жестами, які вчиняються під час здійснення потерпілими своїх службових функцій чи повноважень [5]. Таким чином, образа визначається як окреме суспільно небезпечне діяння, яке посягає на представників держави, якими можуть виступати і військовослужбовці Збройних Сил даної країни.

Кримінальне законодавство Латвійської Республіки містить в собі декілька норм про відповідальність за посягання на честь та гідність особи, в тому числі і професійні честь та гідність. Так стаття

156, яка має назву «Образа честі» встановлює покарання за умисну образу честі та гідності особи усно, письмово або певними діями. Стаття 158 визначає відповідальність за образу або наклеп з використанням засобів масової інформації.

Спеціальна норма, яка передбачена статтею 339 в якості кримінального правопорушення визначає образу честі військовослужбовця словами або діями, що не пов'язані з насильством, які вчинені начальником або старшим по відношенню до молодшого або молодшим щодо старшого, якщо хоча б один з них виконував обов'язки несення військової служби. Частина 2 містить кваліфікований склад, якщо такі дії пов'язані з насильством. В частині 3 визначене діяння у вигляді насильницької образи одним військовослужбовцем іншого при відсутності між ними відносин підлеглості, якщо хоча б один з них виконував обов'язки з військової служби [6].

Кримінальний кодекс Республіки Польща містить в собі норми, які визначають відповідальність за посягання як на честь та гідність особи, так і на професійну честь та гідність особи. Так і в параграфі 1 статті 212 зазначається, що той, хто приписує іншій особі, групі осіб, установі, юридичній особі або організаційній одиниці без створення особи таку поведінку або якості, що можуть принизити їх в очах суспільної думки і призвести до втрати довіри, як є необхідною для посади, професії або виду діяльності. Як ми бачимо мова йде не тільки про честь та гідність, а і ділову репутацію юридичної особи.

В параграфі 1 статті 216 мова йде про кримінальну відповідальність безпосередньо за образу іншої особи. В свою чергу, параграфи 1 ст.ст. 347 та 350 КК Республіки Польща в якості кримінального правопорушення визнають образу підлеглим військового начальника та образу військовим начальником підлеглого [7, с. 107].

Законодавство про кримінальну відповідальність Швейцарії містить в собі лише загальну норму, яка встановлює покарання за образу. В статті 177 «Образа» визначається достатньо широке коло способів висловлення образи, якими є слово, надписи, зображення, жестикуляція або образу дією [8].

Стаття 3 Кримінального кодексу Швеції встановлює відповідальність щодо особи, які використовує образливі епітети відносно потерпілого. Справи про такі правопорушення відносяться до справ приватного обвинувачення. Державний обвинувач має право порушити питання про притягнення до кримінальної відповідальності лише у випадку, коли образлива поведінка вчиняється по відношенню до особи, яка здійснює або у зв'язку зі здійсненням останньою своїх службових обов'язків [9].

Кримінальне законодавство Японії визначає відповідальність за образу лише в тих випадках, коли вона носила суцільно публічний характер і злочинець не надав фактів правдивості своїх висловлювань (ст. 231 КК Японії). В свою чергу, стаття 233 в якості кримінального правопорушення визнає підриг у різний спосіб репутації, яку має інша особа або перешкоджання її професійній діяльності

шляхом поширення чуток або наклепом [10].

Кримінальна відповідальність за образу військовослужбовців передбачена і в законодавствах країн колишнього СРСР.

Так Кримінальний кодекс Азербайджанської республіки кримінальним правопорушенням визнає образу одним військовослужбовцем іншого під час виконання або у зв'язку з виконанням обов'язків військової служби (ч. 1 ст. 331). В частині 2 визначається відповідальність за образу начальника підлеглого, або підлеглим начальника під час виконання або у зв'язку з виконанням обов'язків військової служби [11].

В кримінальному законодавстві Вірменії міститься декілька норм про відповідальність за образу та погрозу. Так стаття 136 встановлює кримінальну відповідальність за образу іншої особи, тобто приниження її честі та гідності у непристойній формі.

Окремо встановлюється і відповідальність за образу військовослужбовця. Частина 1 статті 360 КК Арменії визначає покарання за образу військовослужбовця, тобто приниження у непристойній формі честі та гідності військовослужбовця іншим військовослужбовцем. В частині другій передбачаються такі ж дії з боку військового начальника до підлеглого [12].

Таким чином, можна констатувати той факт, що кримінальне правопорушення, яке передбачене ст. 435-1 КК України у частині відповідальності за образу військовослужбовців та їх близьких не має аналогів в законодавствах інших країн. Разом з тим, в останній пе-

редбачена у різний спосіб кримінальна відповідальність за образу військовослужбовця як з боку інших військовослужбовців так і інших осіб. Що дозволяє зробити висновки про те, що кримінально-правова охорона професійних честі та гідності військовослужбовців здійснюється в законодавствах більшості розвинутих країн. І наша країна доєдналася до такої світової практики.

Розглянемо особливості кримінальної відповідальності за погрозу військовослужбовцям та їх близьким в законодавствах розвинутих країн світу.

Параграф 107 законодавства про кримінальну відповідальність Австрії містить в собі норму про «Небезпечну погрозу», яка в частині першій визначає те, що любий, хто погрожує іншій особі небезпекою для того, щоб ввести її в стан страху або занепокоєння підлягає покаранню Частина 2 цього параграфу визначає, що люба особа, яка вчиняє небезпечну погрозу, погрозу смерті, погрозу спричинення значного ушкодження, погрозу викрадення, підпалу, погрозу застосування ядерної енергії, іонізуючого випромінювання або вибухових речовин, знищенням екологічних умов існування особи підлягає кримінальному покаранню [2]. Як бачимо це загальна норма, яка має вичерпний (іноді надто конкретизований) перелік кримінально-караних погроз без урахування характеристики потерпілого.

Кримінальний кодекс Республіки Болгарія містить спеціальну норму про відповідальність за погрозу начальнику або іншій військовій посадовій особі, які

здійснюють свої обов'язки по військовій службі нанесенням тілесних ушкоджень або вбивством [3]. Суб'єкт даного кримінального правопорушення є спеціальним – тільки військовослужбовець.

Законодавство про кримінальну відповідальність Данії включає параграф 119, який знаходиться в главі, що присвячена кримінальним правопорушенням проти державної влади. В ньому зазначається, що люба особа, яка використовує силу чи погрозу її використання, здійснює напад на людину, яка діє у відповідності з обов'язками представника держави або робить спроби здійснити перешкоди такій людині ц виконанні законної функції чт змушує виконувати таку офіційну функцію підлягає кримінальному покаранню. В якості кваліфікованого складу даного кримінального правопорушення виступає погроза насильством, позбавленням волі або заявою про кримінальне діяння чи ганебну поведінку відносно якої особи, яка наділена повноваженнями представника держави або владою з прийняття рішення по любому питанню, яке призводить до правових наслідків [5]. Це повністю, на наш погляд, відноситься і до військовослужбовців.

Під охороною закону про кримінальну відповідальність в Китайській народній республіці знаходяться професійні честь та гідність військовослужбовців, а також їх фізична та психічна недоторканість. Розділ КК, який присвячений кримінальним правопорушенням проти національної безпеки містить низку таких норм.

Так, стаття 368 встановлює кримінальну відповідальність за перешкоджання військовим у виконанні їх службового обов'язку шляхом насильства та погроз. В свою чергу, стаття 378 передбачає покарання за провокування смуту у військовий час шляхом поширення наклепницької інформації, розкладання морального духу армії [13, с. 32,39].

У Польщі кримінальне законодавство закріплює в статті 346 відповідальність за застосуванням військовослужбовцем насильства або протизаконної погрози з метою перешкоджати начальнику у здійсненні ним службової діяльності або з метою примусити останнього до певних дій або до відмови від продовження службової діяльності.

В свою чергу, стаття 352 визначає відповідальність військовослужбовця за фізичне та психічне знування над підлеглими. В якості кваліфікуючої ознаки передбачене вчинення такого кримінального правопорушення з особливою жорстокістю [7].

У Німеччині кримінальне законодавство містить лише загальну норму про погрозу (параграф 241), в якому визначається відповідальність за погрозу вчинити злочин, який спрямований на самого потерпілого чи близьким йому особам [14].

В свою чергу, кримінальне законодавство Швеції має як загальні, так і спеціальні норми, які спрямовані на захист честі та гідності, психічної недоторканості особи та військовослужбовця. Стаття 3 Глави 7 визначає, що особа, яка використовує по відношенню до іншої

особи образливі епітети або висуває обвинувачення, або допускає іншу ганебну поведінку підлягає кримінальному покаранню. Стаття 3 Глави 17 в якості кримінального правопорушення визнає напад на особу при здійсненні нею владних повноважень шляхом насильства або погрози насильством.

Стаття 8 Глави 21, яка присвячена злочинам військовослужбовців, визнає кримінально протиправними дії військовослужбовця, який шляхом насильства або погрози насильством, нападі на командира при виконанні ним своїх обов'язків з метою примусити його або завадити йому виконувати свої службові обов'язки або по іншим причинам, які виникають з природи його службової діяльності [9].

Кримінальний кодекс Японії містить в собі лише загальну норму про погрозу, в якій достатньо детально визначені об'єкти, на які посягає така погроза. Так стаття 222 встановлює кримінальну відповідальність за погрози тим, що може бути спричинена шкода життю, здоров'ю, свободі, честі або майну потерпілого чи його близьких родичів [10].

Перейдемо до законодавства республік колишнього СРСР.

Кримінальний кодекс Естонської Республіки має спеціальну норму про відповідальність військовослужбовців. Так стаття 249 в якості кримінального правопорушення визнає погрозу військовому начальнику вбивством, нанесенням тілесних ушкоджень, знищенням майна, а також погроза вчинення таких дій по відношенню до членів його сім'ї, якщо метою погрози було припинення обов'язків

по службі або зміна її характеру в інтересах того, хто погрожує, або погроза начальнику у зв'язку з його участю в припиненні злочину або іншої протиправної дії [15].

Кримінальний кодекс Киргизької Республіки в статті 113 передбачає відповідальність за погрозу вбивством при наявності достатніх підстав побоюватися здійснення такої погрози. Однією з кваліфікуючих ознак цього кримінального правопорушення виступає вчинення таких дій про відношенню до особи або її близьких родичів у зв'язку з виконанням нею свого службового або громадського обов'язку [16].

Стаття 367 КК Молдови в якості кримінального правопорушення визнає погрозу військово-службовцю з боку начальника або підлеглого вбивством, нанесенням тілесних ушкоджень або іншої шкоди здоров'ю у зв'язку з виконанням ним обов'язків по військовій службі [17].

У Республіці Таджикистан кримінальним правопорушенням визнається погроза вбивством, нанесенням шкоди здоров'ю або погроза нанесення побоїв начальнику у зв'язку з виконанням ним обов'язків по військовій службі при наявності достатніх підстав побоюватися виконання цієї погрози. В якості кваліфікуючої ознаки виступає час вчинення – в бойовій обстановці або у військовий час [18].

КК Республіки Узбекистан має в собі як загальну так і спеціальну норму кримінальної відповідальності за погрозу. В частині 1 статті 112 в якості кримінального правопорушення визнається погроза вбивством або застосуванням

насилства при наявності достатніх підстав побоюватися такої погрози. Частина 3 даної норми містить кваліфікуючий склад, яким є та ж сама дія, яка вчинена до особи або її близьких родичів у зв'язку з виконанням нею службового або громадянського обов'язку. В свою чергу, стаття 282 визнає в якості кримінального правопорушення погрозу військовому начальнику вбивством або застосуванням насилства, при наявності достатніх підстав побоюватися цієї погрози, яка вчинена в бойовій обстановці [19, с. 48,105].

Законодавство про кримінальну відповідальність Вірменії містить в собі лише загальна норму про відповідальність за погрозу вбивством, нанесенням тяжкої шкоди здоров'ю або знищенням майна в крупному розмірі (стаття 137) [12].

Таким чином, можна констатувати той факт, що криміналізація образи та погрози військовослужбовцю та його близьким відповідає принципу міжнародно-правової необхідності і припустимості суспільно небезпечних діянь. Разом з ця норма потребує певного вдосконалення.

Нами пропонується два варіанти змін. Перший полягає в наступному: дана норма зараз розміщується в розділі XIX Особливої частини законодавства про кримінальну відповідальність, який має назву «Військові кримінальні правопорушення». Як відомо суб'єктом даних правопорушень може бути лише спеціальний суб'єкт, а саме військово-службовець, військовозобов'язаний або військовий резервіст під час проходження зборів. А в даній нормі – це загальний суб'єкт, тобто фізична

осудна особа, як досягла 16 років. Такий недолік може бути усунений двома способами :

1) В статті 401 КК України, в якій дається визначення поняття військового кримінального правопорушення може бути вказано, що це не стосується ст. 435-1 КК України.

2) Дана стаття повинна бути поміщена інший розділ Особливої частини КК України, наприклад в розділ 1 «Злочини проти основ національної безпеки України»

Також повинна бути в цьому випадку, змінена її редакція. Нами пропонується наступна редакція даної кримінально-правової норми :

Стаття 435-1. «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю»

1. Образа честі і гідності, погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, його близьким родичам чи членам сім'ї -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Виготовлення та поширення матеріалів, які містять образу честі і гідності, погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, його близьким родичам чи членам сім'ї, -

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Другий варіант передбачає виключення даної статті із законо-

давства взагалі. Разом з тим, введення загальної норми про відповідальність за образу і внесення змін в норми, що передбачає кримінальну відповідальність за погрозу вбивством. Ці зміни можуть мати наступний вигляд:

Стаття 151-3 Образа

1. Образа, тобто приниження честі та гідності особи, - карається...

2. Образа особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку;

3. Дії, передбачені частинами 1 та 2 даної статті, які вчинені у публічному виступі, у творі, який публічно демонструється або у засобах масової інформації, а також вчинена особою, яка раніше була судима за образу, -

карається...

4. Образа, яка спричинила тяжкі наслідки, - карається...

Частина 2 даної статті буде стосуватися і військовослужбовців.

Дана норма повинна бути розміщена в розділі 3 Особливої частини законодавства про кримінальну відповідальність. Аналіз цього розділу, який має назву «Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи» дає підстави стверджувати про те, що Кримінальний кодекс нашої країни в своєму складі не має жодної кримінально-правової норми, яка б мала в якості безпосереднього основного об'єкта честь та гідність особи і як результат безпосередньо охороняла ці найвищі (згідно з Конституцією України) соціальні цінності в нашій державі. Такі зміни дозволять усунути ці недоліки.

В цьому випадку, під кримінально-правовим захистом будуть і професійні честь та гідність військовослужбовця. Під професійною честю військовослужбовця як об'єктом кримінально-правової охорони слід розуміти оцінку його особистості з боку суспільства, яка формується у відповідності із суспільно значущими вчинками та діями особи в межах її професійної діяльності і які відповідають соціальним нормам цього суспільства. Під професійною гідністю військовослужбовця як об'єктом кримінально-правової охорони розуміється самооцінка військовослужбовця своєї особистості, як представника певної професійної спільноти, але не люба самооцінка, а лише така, яка відповідає прийнятним в цьому суспільстві та загальноновизнаним нормам і правилам поведінки;

Потребує змін і ст. 129 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за погрозу вбивством. Вона може мати наступну редакцію :

Стаття 129. Погроза вбивством

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, - карається ...

2. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна особі чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку

карається...

Ця кримінально-правова норма повинна бути розміщена в розділі II Особливої частини КК України – «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи».

Висновки. Підводячи підсумки слід зазначити наступне:

1) Криміналізація образи та погрози військовослужбовцям і їх близьким є важливим кроком захисту професійної честі та гідності, психічної недоторканості останніх.

2) Така криміналізація відповідає в цілому всім принципам (підставам) такої криміналізації в тому числі і принципу міжнародно-правової необхідності і припустимості.

3) Констатуємо, що лише в Україні існує в такому вигляді норма, що передбачена ст. 435-1 КК України.

4) Ця норма потребує певних змін і вдосконалення і автором пропонується два шляхи вирішення цієї проблеми і лише від законодавця залежить який шлях буде обрано.

Список використаних джерел

1. Чезаре Беккарія «Про злочини і кари». Київ, Хімджест. 2024. 192 с.
2. Федеральний закон від 23 січня 1974 р. про діяння, які караються по закону (Кримінальний кодекс Австрії). URL : <https://web.archive.org/web/20210608160908/https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=1000229> (дата звернення : 03.11.2025).
3. Кримінальний кодекс Республіки Болгарія. Київ: ОВК, 2024. 294 с.

4. Кримінальний кодекс Нідерландів. URL: <https://antislaverylaw.ac.uk/wp-content/uploads/2019/08/Netherlands-Criminal-Code.pdf> (дата звернення: 03.11.2025)
5. Кримінальний Кодекс Данії. URL: <https://antislaverylaw.ac.uk/wp-content/uploads/2019/08/Denmark-Criminal-Code.pdf> (дата звернення: 03.11.2025).
6. Кримінальний кодекс Латвії. URL : <https://lawyer-khroulev.com/wp-content/uploads/2019/09/ugolovnij-zakon-latvii.pdf>) (дата звернення: 03.11.2025).
7. Кримінальний кодекс Республіки Польща. Київ : ОВК, 2017. 138 с.
8. Кримінальний кодекс Швейцарії. URL : <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/20007>) (дата звернення : 03.11.2025).
9. Кримінальний кодекс Швеції URL : [https://www.lotin.se/Fallor/Pdf/Brottsbalken_\(1962_700\).pdf](https://www.lotin.se/Fallor/Pdf/Brottsbalken_(1962_700).pdf)) (дата звернення : 03.11.2025).
10. Кримінальний кодекс Японії : Закон № 45 від 24 квітня 1907 р. URL : <https://constitutions.ru/?p=407> (дата звернення: 03.11.2025).
11. Кримінальний кодекс Азербайджанської Республіки (затверджений Законом Азербайджанської Республіки від 30 грудня 1999 р. № 787-IQ) (станом на 17 лютого 2023 р.) URL : https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353 (дата звернення: 03.11.2025).
12. Кримінальний кодекс Вірменії : Закон від 18 квітня 2003 р. URL : <https://faolex.fao.org/docs/pdf/arm197602.pdf> (дата звернення: 03.11.2025).
13. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки Київ : ОВК, 2021. 196 с.
14. Кримінальний кодекс Німеччини URL : https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html) (дата звернення: 03.11.2025).
15. Пенітенціарний кодекс Естонської Республіки. URL : https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste_tolked/%D0%9F%D0%95%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A0%D0%9D%D0%AB%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%94%D0%95%D0% (дата звернення: 03.11.2025).
16. Кримінальний кодекс Киргизької республіки URL : <https://web.archive.org/web/20210418030311/http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111527/9A%D0%A1%2001.04.2023.pdf> (дата звернення: 03.11.2025).
17. Кримінальний кодекс Республіки Молдова. URL : <https://web.archive.org/web/20210418030311/http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111527>) (дата звернення: 03.11.2025).
18. Кримінальний кодекс Республіки Таджикистан (затверджено Законом Республіки Таджикистан від 28 травня 1998 р. № 574). URL : https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325#pos=894;-54 (дата звернення: 03.11.2025).
19. Кримінальний закон Республіки Узбекистан із змінами і доповненнями від 1 січня 2019 р. Київ : ОВК, 2019. 194 с.

References

1. Cesare Beccaria "About Crimes and Punishments". Kyiv, Himdgest. 2024. 192 p.
2. Federal Law on Acts Punishable by Law (Criminal Code of Austria) of January 23, 1974. URL: <https://web.archive.org/web/20210608160908/> <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassun.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=1000229> (accessed: 25.08.2025).
3. Criminal Code of the Republic of Bulgaria. Kyiv: OVK, 2024. 294 p.

country. This has also been reflected in the field of criminal law. A number of changes and additions have been made to the criminal legislation, including provisions on bringing the professional honor, dignity and mental integrity of military servicemen under criminal law protection. Article 435-1 criminalized insults and threats to military servicemen and their relatives. These changes have led to a discussion among scientists and practitioners on a number of issues, in particular, on the problem of criminalizing insults to military servicemen.

The article thoroughly examines foreign experience in criminalizing such socially dangerous acts, as well as the possibility and admissibility of their decriminalization. The study of the criminal legislation of developed countries of the world conducted in the article led to the conclusion about the admissibility and necessity of criminalizing the specified socially dangerous act. At the same time, the article emphasizes the specificity of the relevant norm that exists in Ukraine and the appropriateness of making changes to it that will correspond to both the system of national criminal legislation and world practice of countering such socially dangerous acts.

The author considers two possible ways to solve this problem. Arguments are given in favor of each of the options and it is emphasized that the legislator can choose any of these ways. The article presents the author's versions of Articles 129 and 435-1 of the Criminal Code of Ukraine, as well as the proposed draft content of the article on insulting both honor and dignity in general and professional honor and dignity of military servicemen.

In the author's opinion, the introduction of the proposed changes into domestic criminal legislation can increase the effectiveness of the application of the criminal law norm that protects the professional honor and dignity of military servicemen and their mental integrity.

Keywords: *criminalization; insult; military criminal offense; military serviceman; professional honor and dignity; subject of a criminal offense; threat; violence.*

Цитування за ДСТУ 8302:2015: Храмцов О. М. Зарубіжний досвід криміналізації образи та погрози військовослужбовцю. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2026. № 1(35). С. 208-221. DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.19>

Citation APA: Khramtsov, O. M. (2026). Zarubizhnyi dosvid kryminalizatsii obrazu ta pohrozy viiskovosluzhbovtsiu [Foreign experience of criminalization of insults and threats to a military serviceman]. *Bulletin of the Penitentiary association of Ukraine*, 1(35), 208-221. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.19>

Внесок автора. Автор самостійно здійснив концептуалізацію дослідження, аналіз джерел, підготовку тексту статті та формулювання висновків. Автор ознайомився з остаточною версією рукопису, схвалив її та погодився з поданням статті до публікації.

Академічна доброчесність. Автор підтверджує оригінальність, точність і достовірність тексту статті та наведених у ній результатів, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Використання інструментів штучного інтелекту. Автор засвідчує, що під час підготовки цієї статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Фінансування. Дослідження виконано в межах наукової діяльності авторів у відповідних установах і не мало окремого зовнішнього фінансування.

Author Contribution. The author independently conceptualized the study, analyzed the sources, prepared the text of the article, and formulated the conclusions. The author reviewed the final version of the manuscript, approved it, and agreed to submit the article for publication.

Academic Integrity Statement. The author confirms the originality, accuracy, and reliability of the text of the article and the results presented therein, as well as compliance with the principles of academic integrity.

Use of Artificial Intelligence Tools. The author certifies that no artificial intelligence tools were used in the preparation of this article.

Conflict of Interest. The author declares that there is no actual or potential conflict of interest.

Funding. The research was conducted within the framework of the author's academic activities at the relevant institutions and did not receive special external funding.

Надійшла: 11.01.2026

Прийнята до друку: 06.02.2026

Опублікована: 30.04.2026

Received: 11 January 2026

Accepted for publication: 06 February 2026

Published: 30 April 2026